

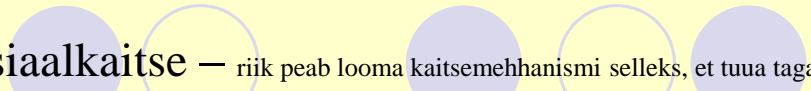

Sotsiaalteenused, abivahendid

Maarika Tisler, MSW
Tartu Ülikooli Kliinikum
Spordimeditsiini ja taastusravi kliinik

4.12.2013

1

Sotsiaalkaitse — riik peab looma kaitsemehhanismi selleks, et tuua tagasi aktiivsesse sotsiaalmajanduslikku ellu neid, kes on kahjustatud sotsiaalsete riskide (on juhtumid, mis võivad põhjustada sissetuleku kadumise või lisakulude tekkimise) realiseerumise tõttu. Vajalik säilitada isiku sissetulekud, katta teatud kulusid, kindlustada minimaalne elatustase. Sotsiaalsete riskidena käsitletakse: haigestumist, ebapiisavat sissetulekut, puude olemasolu, iga, toitjakaotust, tööpuudust, laste kasvatamist.

* **sotsiaalkindlustus** — kas rahalised väljamaksed või naturaalse iseloomuga hüved ja teenused. Kindlustussüsteemi tagamiseks võetakse sihtotstarbelisi kaudseid ja otseseid makse sissetuleku pealt, enamasti kohustuslik. Sotsiaalkindlustusega tegelevad riik, eraõiguslikud juriidilised isikud, avalik-õiguslikud juriidilised isikud (haigekassa, töötukassa jm)

* **sotsiaalhoolekanne** - individuaalne konkreetsele vajadusele suunatud abi üldistest rahalistest vahenditest. Viimane võimalik abi, mida riik peab inimesele andma. Kulutused tehakse KOV-i või riigi poolt, võetakse arvesse isiku sotsiaalmajanduslikku tausta, ei ole seotud endise sissetuleku ega elatusstandardiga

2

Sotsiaalkaitse

Seadusandlus – loetelu pikk

Põhiseadus: puuetega inimesed, erivajadustega inimesed on riigi ja KOV erilise hoole all

Loetelu: sotsiaalhoolekande seadus; riikliku pensionikindlustuse seadus; riiklike peretoetuste seadus; liikluseadus ning planeerimis- ja ehitusseadus (mobiilsus, juurdepääsetavus); elamuseadus; puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus; töölepinguseadus; avaliku teenistuse seadus; töötervishoiu- ja tööohutuse seadus, ravikindlustuse seadus, rahvatervise seadus, sotsiaalmaksu seadus, tervishoiuteenuste korraldamise seadus, töötu sotsiaalse kaitse seadus, jm

Maksud riikliku sotsiaalkaitse tagamiseks: sotsiaalmaks, töötuskindlustusmaks, kogumispensionimaks

3

Pensionid

- Vanaduse, töövõimetuse või toitja kaotuse korral maksab riik igakuist rahalist sotsiaalkindlustushüvitist - riiklikku pensioni. Seda solidaarsuspõhimõttele tuginevat hüvitist makstakse Eesti alalisele elanikule ja tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel Eestis elavale välismaalasele.

4

Puuetega inimeste sotsiaaltoetused

- **Puudega tööelise inimese toetust** makstakse igakuiselt puudega tööelisele inimesele puudest tingitud lisakulude hüvitamiseks. Toetust makstakse igakuiselt vastavalt lisakuludele, kuid mitte vähem kui 65% sotsiaaltoetuste määraast (2013. aastal 16,62 eurot) ja mitte rohkem, kui 210% sotsiaaltoetuste määraast (2013. aastal 53,70 eurot) kuus.
- **Puudega vanaduspensioniealise inimese toetust** makstakse igakuiselt keskmise, raske või sügava puudega vanaduspensioniealisele inimesele puudest tingitud lisakulude hüvitamiseks ja rehabilitatsiooniplaani olemasolu korral selles ettenähtud tegevusteks:
  - keskmise puudega isikule 50% sotsiaaltoetuste määraast (2013. aastal 12,79 eurot);
  - raske puudega isikule 105% sotsiaaltoetuste määraast (2013. aastal 26,85 eurot);
  - sügava puudega isikule 160% sotsiaaltoetuste määraast (2013. aastal 40,91 eurot).
- **Rehabilitatsioonitoetust** makstakse tegelike rehabilitatsioonikulude osaliseks hüvitamiseks kuni 200% sotsiaaltoetuste määraast kalendriaasta jooksul (2013. aastal 51,14 eurot).
- **Töötamistoetust** makstakse 16-aastasele ja vanemale töötavale puudega inimesele, kellel on puudest tingituna tööga seotud lisakulutusi.
- **Rehabilitatsiooniteenus** on sotsiaalteenus, mille eesmärk on parandada puudega inimese iseseisvat toimetulekut, suurendada ühiskonda kaasatust ja soodustada töötamist või tööle asumist. Rehabilitatsiooniteenuse käigus hinnatakse inimese toimetulekut ja kõrvalabi vajadust, tehakse ettepanekuid kodu-, töö- ja õpikeskkonna kohandamiseks, abivahendi saamiseks ja kasutamiseks. Inimest nõustatakse erinevates valdkondades, et parandada edasist sotsiaalset toimetulekut.

Psüühilise erivajadusega inimeste erihoolekandeteenused

- 1) igapäeva elu toetamise teenus
- 2) töötamise toetamise teenus
- 3) toetatud elamise teenus
- 4) kogukonnas elamise teenus
- 5) ööpäevaringne erihooldusteenus sh ebastabiilse remissiooniga psüühikahäirega isikule, sügava liitpuudega isikule ja kohtumääruse alusel teenusele paigutatud isikule.

Represseeritute kaitse

Tervise taastamise toetus represseeritutele

Tervise taastamise toetuse määr 2013. aastal on **160 eurot**.

Represseeritud isikute soodustused

Lisaks hüvitistele on represseeritutel õigus järgmistele soodustustele:

- õigus külastada tasuta riigimuuseume, üldlaulu- ja –tantsupidu ning koolinoorte laulu- ja tantsupidu;
- õigus tegeleda tasuta harrastuskalapüügiga, välja arvatud püügivahenditega või piirkondades kus on nõutud kalastuskaart (nt püük nakkevõrguga, õngejadaga, vähipüügivahenditega, lõhe ja meriforelli püük jõgedes jt);
- isiku omandis oleva kinnisasja kohta väljavõtete tegemine maakatastrist on vabastatud riigilõivust;
- kohalik omavalitsus võib maamaksust vabastada elamumaa, kui represseeritud isik ei saa sellelt rendi- või üüritulu.

7

Haigekassa

- Vastavalt ravikindlustuse seadusele on õigus **ravikindlustusele** Eesti alalisel elanikul, tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel Eestis elavatel inimestel, kelle eest makstakse või kes maksavad iseenda eest sotsiaalmaksu, samuti nende inimestega ravikindlustuse seaduse või
- **Täiendav ravimihüvitis** vastava lepingu alusel võrdsustatud inimestel.
- **Hambaravihüvitis**
- **Ajutise töövõimetuse hüvitis** on rahaline kompensatsioon, mida makstakse töövõimetuslehe alusel töötavale kindlustatud isikule, kellel jääb ajutise töövabastuse tõttu saamata sotsiaalmaksuga maksustatud tulu. Ajutise töövõimetuse hüvitise maksmise kord sõltub töövõimetuslehe liigist ja töövõimetuse põhjusest.
- **Meditatsiooniseadmed**. Haigekassa hüvitab kindlustatud isikutele meditsiiniseadmeid, mille abil on võimalik ravida haigusi ja vigastusi, või mille kasutamine hoiab ära haiguse süvenemise.

Tööturuteenuste liigid:

- 1) teavitamine tööturu olukorrast ning tööturuteenustest ja -toetustest;
- 2) töövahendus;
- 3) tööturukoolitus;
- 4) karjäärinõustamine;
- 5) tööpraktika;
- 6) avalik töö;
- 7) tööharjutus;
- 8) palgatoetus;
- 9) toetus ettevõtluse alustamiseks;
- 10) tööruumide ja -vahendite kohandamine;
- 11) töötamiseks vajaliku tehnilise abivahendi tasuta kasutada andmine;
- 12) abistamine tööintervjuul;
- 13) tugiisikuga töötamine.

9

Tööturuteenused

- Abi erivajadusega inimestele ja nende töölevõtmiseks
- Abi pereliikme hooldajale / lapsevanemale
- Avalik töö
- Ettevõtluse alustamise toetus
- Koolitused
- Nõustamisteenused
- Proovitöö
- Talgutööd
- Tööharjutus
- Tööpraktika
- Vabatahtlik töö
- Välismaal töötamine ja Euroopa töövahenduse teenused (EURES)

10

Tööturu toetused ja hüvitised

- Töötukindlustushüvitis
- Töötutoetus
- Koondamishüvitis
- Pankrotihüvitis
- Ettevõtluse alustamise toetus
- Palgatoetus
- Töötaja ümberõppe kulude hüvitamine
- Stipendium
- Sõidu- ja majutustoetus
- Abi pereliikme hooldajale / lapsevanemale
- Abi erivajadusega inimestele ja nende töölevõtmiseks
- Ravikindlustus

11

Tartu eakatele ja puuetega inimestele pakutavad teenused

- Koduhooldus
- Päevakeskus
- Hooldekodu
- Ajutine hooldus hooldekodus
- Sooja toidu kojuvedu
- Hooldaja
- Eluruumi kohandamine
- Invataks
- Tasuta parkimise õigust tõendav parkimiskaart
- Tehnilised abivahendid
- Sotsiaaltoetused
- Sotsiaalnõustamine
- Tartu Linnaraamatukogu koduteenindus
- Vältimatu sotsiaalabi
- Sotsiaaleluasemeteenus
- Võlanõustamine
- Täisealisele isikule eestkostja määramine
- Erihooldekodusse suunamine
- Isikliku abistaja teenus
- Viipekeele tõlgi teenus

12

Tartu eakatele ja puuetega inimestele pakutavad toetused

- Toimetulekutoetus
- Ühekordsed toetused

- **erakorraline toetus** - toetus kriisilukorra leevendamiseks, mille on põhjustanud õnnetusjuhtum, tulekahju, vargus, perekonnaliikme haigestumine, surm vms;
- **abivahendi toetus** - toetus puuetega isikule abivahendi ostmise, rentimise ja kasutamise kulude osaliseks hüvitamiseks makstav toetus;
- **ravitoetus** - toetus retseptiravimite ostmise või raviprotseduuridel osalemise kulude hüvitamiseks, mida ei rahastata Eesti Haigekassa või Sotsiaalkindlustusameti vahenditest;
- **küttetoetus** - küttematerjali (puit, Brikett, kivisüsi jm) ostmiseks autonoomse küttesüsteemiga eluruumi kasutajale ette nähtud toetus;
- **kolimistoetus** - toetus vähekindlustatud isikule eluruumi üürimisel või ümberkolimisel makstav toetus;
- **remonditoetus** - toetus eluruumi hooldusremondi kulude katmiseks;
- **eluruumi sisustamise toetus** - toetus mööbliesemete, kodumasinade soetamiseks ning remontimiseks;
- **dokumenditoetus** - toetus isikutunnistuse ja elamisloa riigilõivu tasumiseks ning dokumendifotode tegemiseks;
- **transporditoetus** - toetus raviprotseduuridele, taastusravile ja hoolekandeesutusse sõitmise kulude osaliseks hüvitamiseks;
- **Tšernobõli veterani toetus** - toetus Tšernobõli AEJ katastroofi tagajärgede likvideerimisel osalenutele tervise taastamiseks kord aastas;
- **eaka toetus** - toetus saja-aastasele ja vanemale isikule sünnipäevaks.

13

Invatehnilised abivahendid, Tartumaa näitel

- Tehniline abivahend aitab parandada puudega inimese toimetulekut. Abivahendite ostmist ja rentimist toetatakse riiklikult ja Tartu linna eelarvest.
- **Abivahendi saamise õigus**
Soodustingimustel abivahendi ostmise või laenutamise toimub isikliku abivahendi kaardi alusel. Isikliku abivahendi kaardi saab Tartu Maavalitsusest Riia 15 I korrusel kabinetis 101 tööpäeviti kell 8-16, tel 730 5292 või 730 5212. Isikliku abivahendi kaardi saamiseks on vajalik arstitõend, puude raskusastme määramise tõend ja isikut tõendav dokument.
Soodustingimusel müüvad ja laenutavad abivahendeid järgmised ettevõtted.

14

Ettevõtted

- **Nägemisabivahendid**

OÜ Laservisioon – Tallinn, Admiral Maja Ahtri 6a - teenindamine Tartus Kesklinna Polikliinikus II korrusel kolmapäeval kell 9–14. Telefon 744 1281 (Tartus) ja 62 64 270 Tallinnas); lasevisioon@laservisioon.ee

MTÜ Jumalalaegas – teenindus eelneval kokkuleppel, info Janar Vaik 53 838 129 ja janar.vaik@laegas.ee

SA TÜK Silmakliinik – Kuperjanovi 1 – teenindab silmaproteeside osas. Info Triin.Karusaar@kliinikum.ee

AS Ida – Tallinna Keskhaigla – Tallinn, Ravi 18 – teenindus eelneval kokkuleppel telefon 620 7130; tiina.kaldoja@itk.ee

- **Kuulmisabivahendid**

SA TÜK Kõrvkliiniku kuulmise ja kõnestamise osakond - kuuldeaparaadid ja individuaalsed otsikud. Maarjamõisa Polikliinikus Tartu Puusepa 1a. Täpsem info 731 9479 ja katlin.raud@kliinikum.ee

15

Ettevõtted

- **Pöetus- ja hooldusvahendid**

MTÜ Inkotuba - pidamatus abivahendid. TÜ Kliinikumi geneetikakeskuse 0. korrusel Puusepa 2 E-T 10.00 – 18.00, K-N 9.00 – 15.00, lõuna 13.00-13.30. Täpsem info 7318 534.

OÜ ITAK – ratastoolid, tugiraamid jt invaabivahendid. Ringtee 1 igal tööpäeval kl 9–17, täpsem info telefonidel 736 2106, 736 2665 ja info@itak.ee.

MTÜ Invaabi – Kalda tee 40 igal tööpäeval kl 12–17. Info telefonil 748 9494 ja invakeskus@hotmail.ee

- **Ortoosid- ja proteesid, ortopeedilised jalanõud**

Salutaris OÜ - ravipesu, veenisukad, songavööd, liigesekaitssed jms. Kalevi 4 asuv tervisekaupade kauplus tööpäevadel kl 10–18 ja laupäeval kl 10–15. Info telefonil 734 0001 ja salutaris@hotmail.ee.

OÜ Gadox – tallatoed, tugiootsid, korsetid, käe-, sääre-, ja reieproteesid. Tartu, Nelgi 13. Info tel 739 0276 ja gadox@gadox.ee.

OÜ Ortopeediakeskus – tallatoed, tugiootsid, korsetid, käe-, sääre-, ja reieproteesid. Tartu Filosoofi, info tel 742 0169 ja ortkesk@solo.ee

SA Elva Haigla TM – ortopeediliste jalatsite ja tallatugede valmistamine, korsetid, tugiootsid. Teenindus Tartus Vaksali 17, info tel 734 1903 ja katlind@hotmail.ee

RV Ortopeedia OÜ – ortopeediliste jalatsite ja tallatugede valmistamine. Teenindus eelneval kokkuleppel, info Daavo Viijur 655 4130 või janek.viijur@mail.ee

Eesti Ortoosikeskus OÜ - ortopeediliste jalatsite ja tallatugede valmistamine peamiselt lastele. Teenindus eelneval kokkuleppel, info Kalev Toots 657 5556 või li@datanet.ee.

Tervise Abi OÜ – teenindus Tartus Puusepa 2, 9.00-17.00, info telefonil 7333 871.

OÜ Jalatsiexpert – teenindus Puusepa 1a ruumis 2028 kl 12–18, info tel 533 4007

16

ME PEAME MÕTLEMA,

kuidas me tahaksime, et meid endid ja meie lähedasi koheldaks ja ravitaks siis, kui meist keegi on haige ja võimetu paljusid asju enda heaks ise tegema...

17

Miks on vaja haiglasse sotsiaaltöötajaid?

Tervishoiuorganisatsioonid on huvitatud sotsiaaltöötajate kaasamisest, sest sotsiaaltööle omane inimese probleemide laiem käsitus hõlmab meditsiiniliste küsimuste kõrval ka psühhosotsiaalseid, sotsiaalmajanduslikke ja muid aspekte ning selline lähenemine soodustab inimese jõudmist sobilikuma, vajadustest lähtuva abi juurde, parandades nii raviteenustega rahulolu

18

Miks on vaja haiglasse sotsiaaltöötajaid – praktiline vajadus?

Kui haiglas selgub, et patsienti vaevavad peale meditsiiniliste hädade ka muud probleemid, tuleb hakata otsima võimalusi nende lahendamiseks

Sotsiaaltöötaja sekkumise eesmärgid:

- hoida kokku arstide ja õdede aega ning haigla raha
- tõsta nõustamise abil patsientide ja nende perede suutlikkust haigestumisest tingitud raskustega toimetulemisel
- teha kindlaks kliendi välise abi vajaduse suurus ning aidata kätte saada seadusega ette nähtud toetused ja- sotsiaal või tervishoiuteenused

19

Tervishoiu sotsiaaltöö

Tervishoiu sotsiaaltöö on olukorrast sõltuv ja vajadustest lähtuv koostöö haigestunud inimese, meedikute ja tervishoiuasutusest väljapoole ulatuvate võrgustikuliikmetega, kus töö eesmärgiks on toetada inimese terviseprobleemide taustal tekkinud või teravnenud psühhosotsiaalsete ja sotsiaalmajanduslike probleemidega toimetuleku võimet, selle kaudu tõsta ravi efektiivsust ning hoida kokku otseseid ravikulutusi (ETSA)

20

Protsess

ETSA (2003) nägemuse kohaselt on tervishoiusotsiaaltöö protsess, milles sotsiaaltöötajad

- hindavad patsiendi/kliendi psühhosotsiaalseid vajadusi ja ressursse
- pakuvad patsiendile/kliendile ja tema perekonnale psühhosotsiaalsed nõustamist
- informeerivad juhtumiga seotud osapooli sotsiaalteenustest/toetustest ja ühiskonna ressurssidest
- tegelevad olemasolevate ressursside ja lisaressursside otsimise ning koordineerimisega, pakuvad kriisiabi
- juhtumi iseärasustest tingituna kaasavad erinevaid spetsialiste,
- sotsiaaltöötajad leiavad kliendiga koostöös üles vajalikud teenused ning korraldatavad nende kättesaadavuse, juhul kui haige ei saa seda ise teha
- tervishoiusotsiaaltöö protsessis on tähtis, et sotsiaaltöötaja tegeleb ka oma töö hindamise läbiviimise ning uurimustes osalemisega

21

Eesti Tervishoiu Sotsiaaltöötajate Assotsiatsioon on asutatud 20. septembril, 2002

Organisatsiooni kuuluvad tervishoiu sotsiaaltöötajad ja teised tervishoiusüsteemis tegutsevad ja/või valdkonda uurivad sotsiaaltöö eriala spetsialistid

Assotsiatsiooni põhikirjalised eesmärgid on aidata kaasa:

- tervishoiu sotsiaaltöö, kui eriala väärtustamisele ja arendamisele ühiskonnas
- tervise edendamisele sotsiaaltöö kaudu
- ühingu liikmete, sotsiaal- ja tervishoiutöötajate ning patsientide/klientide tervishoiu sotsiaaltöö alaste teadmiste tõstmisele

Assotsiatsioon teeb koostööd kõigi organisatsioonidega ja üksikisikutega, kelle eesmärgiks on inimese tervise kaitsmine, edendamine, sotsiaal- ja tervishoiupoliitika kujundamine

22

Tervishoiu sotsiaaltöötaja fookuses on inimese biopsühhosotsiaalne heaolu, suunaga väarikuse, otsustusvõime, personaalse rahulolu, elukvaliteedi, funktsioneerimisvõime paranemisele ning vähimate piirangutega elukeskkonna kindlustamisele

23

Erinevad biopsühhosotsiaalsed tegurid

- psühholoogilised tegurid - on patsiendi meeleolu, tunded, maailmavaade, suhtumine, iseloomuomadused, kognitiivne funktsioneerimine, enesehinnang
- sotsiaalsed tegurid - inimese sotsiaalsed rollid, tugivõrgustiku toetus, hariduslik ja majanduslik staatus
- kultuurilised tegurid - on väärtused, üldised käitumisreeglid, „haige rolli” definitsioon, uskumused haiguse põhjuste kohta ning väljakirjutatud ravi suhtes, kommunikatsioonimustrid viitega erinevale keele ja kõnekasutusele (mitmekeelsus)
- keskkondlikud tegurid - on elamistingimused, kodune ümbrus fookusega turvalisusele, riskide maandamisele ning funktsionaalse sõltumatuse säilitamisele
- spirituaalsete mõjutegurite hulka kuuluvad elamisreeglid, uskumuste süsteem, aktsepteeritavad ravimismeetodid, dieet, rollide ja vastutuse tõlgendused jpm (West, jt, 1998)

24

Ettevalmistus

Haiglas töötamine nõuab sotsiaaltöötajalt lisaks heale erialasele baasharidusele eriettevalmistust. Seal töötav spetsialist peab omama teadmisi inimese puudutavate haiguste, meditsiiniliste protseduuride, inimese füsioloogia, – multihaigestumus, haprus, puudelisus, vananemine kui fenomen jpm kohta

Tuleb olla kursis teemadega nagu lein ja kaotus, uskumused, väärkohtlemine, keskkondlikud eripärad, sotsiaalsete suhete ja elu üle kontrolli saavutamise oskused, elulõpu juhised/teadev nõusolek ja preventiivne sekkumine

Vaja on teadmisi juriidilistest teemadest, eetikast, erinevatest sotsiaalkaitsemeetmetest (sotsiaalkindlustus, sotsiaalhoolekanne jm)

Kui selline ettevalmistus puudub, tuleb ametisse asumise järgselt ennast pidevalt koolitada ja viia eelpoolmainituga kurssi, analüüsida enda oskusi, mõelda, mida vajan veel, et oma tööga hakkama saada.

25

Teenused

Eestis on tervishoiuteenuste loetellu liidetud kolm teenust, mille osutamisele on esitatud nõue tervishoiusotsiaaltöötaja kaasamiseks tervishoiuteenuse osutamise protsessi. See saavutus on tähtis, kuna Eesti Vabariigi Sotsiaalministeeriumile ja Eesti Haigekassale on raske põhjendada tervishoiusotsiaaltöö lisamist tervishoiuteenuste hulka

26

Teenused

Nendeks tervishoiuteenuste loetellu liidetud kolmeks teenuseks on statsionaarne pediaatria teenus, ambulatoorne geriaatrilise hindamise teenus ning peagi statsionaarne õendushooldusteenus

27

Teenused

Geriaatria valdkonda kuuluv teenus on geriaatrilise seisundi hindamine alates 2004. aastast. **Geriaatriline hindamine** on kliendi seisundi igakülgne hindamine, kus arvestatakse nii meditsiiniliste, funktsionaalsete, psühholoogiliste, sotsiaalsete, rahaliste, juriidiliste ja muude aspektidega, kasutades selleks Inter-RAI (*International Resident Assessment Instrument*) hindamisinstrumente

28

Geriatriline hindamine

Geriatriline mitmekülgne hinnang on paljude haigustega patsiendi või geriaatrilise patsiendi tervisliku, funktsionaalse ja sotsiaalse seisundi hindamine interdistsiplinaarse meeskonna poolt, mille koosseis on geriaatrilise süvakoolitusega spetsialistid: arst-geriaater, (geriaatria)õde, sotsiaaltöötaja, vajadusel ka tegevusterapeut, liikumisterapeut ja teised spetsialistid. Eesmärgiks on kõigi ravitavate/parandatavate seisundite diagnoosimine, teenuste vajaduse määratlemine, individuaalse tegevuskava koostamine, vajadusel ka teenusteni suunamine (Õendushoolduse osutamise nõuded, 2007)

29

Geriatriline hindamine

Hindamiskokkuvõte sisaldab kliendi probleemide kirjeldusi nii arsti, õe kui sotsiaaltöötaja poolt - ühist kokkuvõtet kliendi peamistest probleemidest, olemasolevatest ressurssidest ja teadaolevate sekkumiste piirangute kirjeldustest, edasise tegevuse eesmärkidest, tegevusplaanist ning järgmise hindamise vajadusest

30

Statsionaarne õendushooldusteenus

Teenuse osutamiseks on välja töötatud 2007. aastal haigekassa poolt kinnitatud dokument nimega „Õendushoolduse osutamise nõuded”. Selles dokumendis on teenuse standardina kirjas, et personali miinimumloendisse kuulub ka tervishoiusotsiaaltöötaja, kes peab olema kõrgharidusega ning läbinud vajaliku täiendkoolituse geriaatria alal. Dokumendis on olemas ka geriaatrilise tervishoiusotsiaaltöötaja tegevuskirjeldus

31

Tulevik - hospiitteenus

Käesoleval ajal tegeleb MTÜ Pallium hospiitteenuse tervishoiuteenuste loetellu lisamise taotluse koostamisega. Hospitaalteenuse taotluse juurde on planeeritud lisada ka sotsiaaltöölase sekkumise sisu ja otstarve

32

Tulevik – statsionaarne taastusraviteenus

Ka statsionaarse taastusraviteenuse osutamisel on oluline roll haigla sotsiaaltöötajal. Hetkel töölaual oleval Eesti Taastusravi Arengukavas plaanitakse sotsiaaltöö sisu ja ülesanded täpsemalt ära kirjeldada

33

Tervishoiu sotsiaaltöötaja töö sisu

Annab infot patsiendile ja teistele juhtumiga seotud osapooltele:

- sotsiaalhoolekandelas seadusandluse kohta;
- riigi poolt pakutavate toetuste (peretoetused, pensionid, puuetega inimeste toetused jne) ja teenuste ning nende taotlemise korra kohta;
- kohalike omavalitsuste poolt pakutavate toetuste ja teenuste ning nende taotlemise korra kohta;
- eraorganisatsioonide poolt pakutavate toetuste ja teenuste ning nende taotlemise korra kohta;
- hooldusteenuste kohta (koduõendus, hooldusravi, päevakeskused, koduhooldus jne);
- puuetega inimeste rehabilitatsiooniga seonduva kohta:
  - rehabilitatsiooni üldised põhimõtted
  - rehabilitatsiooniplaani sisu tutvustus ja koostamise põhimõtted
  - puude raskusastme määramine, toetuste taotlemise protsess ja tingimused
  - puude raskusastme vaidlustamine

34

Tervishoiu sotsiaaltöötaja töö sisu

Nõustab patsienti ja/või tema lähedasi/võrgustikuliikmeid: haiguse ja/või puudega seotud raskuste korral;

- perevägivalla korral;
- tööprobleemide korral;
- võimaluste osas haiglast väljakirjutamisel;
- elukohaprobleemide ja/või hooldusvajaduse korral;
- kriisiolukorras.

35

Tervishoiu sotsiaaltöötaja töö sisu

Toetab ja juhendab:

- patsienti asjaajamisel - dokumentide taotlemine ja vormistamine erinevates ametiasutustes;
- sobivate toetavate teenuste leidmisel ja nende kättesaamisel.

Toetab, aitab korraldada ja koordineerida:

- patsiendi lahkumist haiglast koostöös meditsiinilise personaliga;
- olemasolevaid ressursse ja otsib lisaressursse tagamaks paremat igapäevaelu kvaliteeti;
- koostööd erinevate spetsialistidega lähtuvalt juhtumi iseärasustest.

Osaleb geriaatrilise hindamise teenuse osutamisel.

36

Kontekst

Haigla sotsiaaltöötajal on praktilises igapäevatoos kokkupuude seisukohaga, et haiglas tuleb eelkõige tegeleda meditsiiniliste küsimustega, sotsiaalsed küsimused ja keskkonnast tulevad mõjud on teisejärgulised. Kontekst, kus on fookus meditsiinilistel probleemidel, mitte inimese tervikkäsitlusel, nõuab sotsiaaltöötaja suutlikkust kohanduda, aga ka võimet olukorda analüüsida (Raamat, 2007). **Sotsiaaltöötaja ei tohi kaotada oma erialaidentiteeti ega loobuda patsientide huvidest ja oma eriala professionaalse vaatenurga esindamisest ning vajadusel ei tohi karta vastanduda organisatsioonis kehtestatud reeglitele ja tavapärasele toimimisviisidele**

37

Haiglates esiplaanil majanduslikud huvid

Meie meditsiinis püütakse konkurentsi abiga luua majanduslikus mõttes optimaalseim teenustevõrk. Fookus on kasumlikkusel.

Haigla täituvus ja normvoodipäevadest kinnipidamine on see, millega mõõdetakse haigla töö edukust. Haiglates ei analüüsita, kui palju on patsiente, kes satuvad kallist ja edukast ravist hoolimata uuesti haiglasse, sest nad ei suuda pärast kodustes oludes toime tulla kas füüsilistel, psühhosotsiaalsetel või majanduslikel põhjustel. Süsteem ei tunne selle vastu huvi, mis patsienti ees ootab, kas ta on suuteline järgima arsti juhiseid, hankima ja võtma ravimeid, õigesti toituma, kas tal on kodu jne. (Raamat, 2007)

38

Eetika

Eetilise otsuse tegemise protsess sõltub suurel määral praktiku võimest mõista, kas tegemist on eetilise küsimusega või mitte. Võistlevate väärtuste, printsiipide ja kohustuste adumine aitab eraldada eetilised komponendid mitte-eetilistest ([Reamer, 1990](#)). Olukorra eetiliste komponentide määratlemine vähendab suundumust, et sotsiaaltöötajad näevad eetilisi küsimusi ainult praktiliste probleemidena ([Joseph, 1989](#)), mille tulemuseks on valede sekkumisviiside rakendamine ja eetilise kaalutluse eiramine

39

Eetiline sekkumine

Eetilise konfliktiga silmitsi olles on vajalik mõelda ja endalt üle küsida, millised on tervishoiu sotsiaaltöötaja kohustused eetilise kaalutluse situatsioonis, mida tähendab eetiline suhe inimese ja sotsiaaltöötaja vahel, mida tähendab spetsialisti vooruslikkus tundlikus olukorras ning mis on just selle situatsiooni jaoks parim sekkumine?

40

Eetilised konfliktid

- sotsiaaltöötaja surve all – kiire hoolduse ja ravi ärakorraldamise nõue ning otsustav tegutsemine teenuse osutamisel
- probleemid kujunevad siis, kui on vaja kaaluda sekkumisriske ja sekkumisest saadavat tulu või langetada otsuseid, mil patsient ei saa sellest ise osa võtta

41

Eetika küsimused võivad tõusetuda juhtudel, kui -

- vastuolus on patsiendi iseotsustamisõigus ja tema enda parimad huvid, organisatsiooni ja patsiendi huvid ning kolleegide ja patsiendi huvid
- väljakirjutamisel esinevad erimeelsused haigla järgse sihtkoha osas
- esinevad erimeelsused ravi rakendamisel, patsiendi haiglas viibimise pikkuse ja väljakirjutamiseks valmisoleku osas
- esinevad eriarvamused huvitatud osapoolte vahel, kelleks on patsient vs arst, üks patsiendi pereliige vs teine pereliige, sotsiaaltöötaja vs arst, sotsiaaltöötaja vs muu personal, sotsiaaltöötaja vs lähedased ning sotsiaaltöötaja vs patsient ja muud osapooled

42

Eetika küsimused võivad tõusetuda

Inimestega, kes on kõrvalabist sõltuvad, kelle kognitiivne võimekus on alanenud ning materiaalsed võimalused piiratud. Suurenenud kõrvalabi vajadus nõuab enam abi ning panustamist ja seetõttu kallimate teenuste osutamist. Kognitiivse võimekuse alanemine tekitab raskusi patsiendi kognitiivsete võimete hindamisel, tuues kaasa erinevad nägemused sekkumistegevuste osas või patsiendi segaduses olemise tulevikuplaanide korraldamisel ning ebaselge situatsiooni konteksti mõistmise. Materiaalsed piirangud vähendavad valikuvõimalusi edaspidise hoolduse ja ravi korraldamise vallas

43

Eetika küsimused võivad tõusetuda juhtudel, kui -

- pt-d soovivad ise kindlasti koju, kuigi ei ole selleks suutelised
- patsient on liiga terve, et haiglas edasi viibida, ja hoolekandeesutus väidab, et patsient on liiga haige, et sinna teenusele tulla
- patsiendi esindajad või lähedased ei täida patsiendi ees võetud või neile omistatud kohustusi: jätavad näiteks õendushooldushaiglasse spetsiifilised ja kallid ravimid toomata (mille tellimise õigus õendushooldushaiglal puudub), ei muretse kojumineku eel hooldus- ja abivahendeid ning ravimeid valmis, ei tule patsiendile haiglasse järele, jätavad patsiendi kodust ilma tema haiglas viibimise ajal, viivad patsiendi talle tõtt tunnistamata haiglast otse hooldusasutusse jms

44

Eetika küsimused võivad tõusetuda ka juhul kui

igapäevatöös esineb situatsioone, mil lähedased küsivad haiglas viibimise pikendust, mõistmata, et institutsionaalne hooldus või haiglas viibimise pikendamine toovad kaasa potentsiaalsed ohud. Nendeks ohtudeks võivad olla kas reaalsuse taju või eneseteenindusoskuste kadumine, haiglainfektsioonidesse nakatumine jm. Sellistel juhtudel on sageli konfliktis haige ja lähedaste soovid, kus haige soovib koju, lähedased aga mitte

45

Eetika küsimused võivad tõusetuda

olukordades, mil pereliikmed ei ole rahul patsiendile osutatava teenusega ja vaidlustavad haiglast väljamineku või raviotsused. Näiteks nõuavad viimases staadiumis vähihaigele erinevate ravimeetmete rakendamist, milleks on liiga intensiivne füsioteraapia või tilga üles panemine, mis halvendavad tavaliselt patsiendi olukorda veelgi. Näiteks patsiendi seisma võtmine või kõndima viimine, kui eakal puudub tegevuse sooritamise võimekus.

Oma kogemustele tuginedes väidan, et sageli on nn erilise hoolsuse ja raviotsuste vaidlustamise põhjuseks see, et lähedased ei ole VEEL valmis vastutust võtma ja edaspidise ravi- ja hoolduseküsimustega tegelema, sest puuduvad teadmised, info ja toetavad teenused hooldajatele, kuigi süsteem seab nad olukorda, kus nad peavad olema suutelised kohe reageerima.

Ja sel juhul võib tekkida spetsialistidel (personalil) lihtne inimlik küsimus, kelle huvides peab tegutsema, kas patsiendi vajaduste või hoopis tema lähedaste rahulolu nimel?

ME meditsiinist töötavad inimesed teame, et me EI TOHI nendes situatsioonides olla kohtumõistjad või süüdistajad ja meie ülesanne on leida igas võimalikus olukorras parim abi, toetada, informeerida jne haiget ja tema pere...

AGA meie sees on ka ootus, et lähedased peaksid süsteemiga kohanduma suhteliselt ruttu või kohe haiget inimest toetama hakkama ning tema huvidest lähtuma...

TÖÖTAJATENA teame, et meie võimuses ei ole süsteemi kiiresti muuta (kuigi panust selle paremaks muutmiseks pikemas perspektiivis püüame anda) või aega tagasi pöörata, terviseprobleemist tulenevat kaotust elukvaliteedis ja elus tagasi anda. Need mõtisklused on igapäevatöö osa... ja me otsime neile vastust... Ja leida sealjuures ühist teed...

46

Esile kerkinud probleemid

- raske on läbi viia sotsiaalnõustamist, sest patsientide liikumisulatus on väike, nad on enamasti nii raskelt haiged, et nad ei saa palatist lahkuda. Ent privaatsus on koostöö loomise alus nii kliendile kui ka nõustamist läbi viivale isikule
- siiani on enamik patsiente siiski olnud huvitatud nõustamise läbi viimisest ja oma murede valgustamisest, sest arvestatakse haigla ja haigestumisest tingitud piiratud võimalustega. Oma probleemidest räägitakse, kuid see toimub teatud reserveeritusega. Probleemi lahendamisel võivad väikesed nüansid, mis privaatsuse puudumise tõttu on jäänud rääkimata, takistada optimaalse tulemuse saavutamist

47

- **Aitäh!**

48